

Costache Negruzzi

Alexandru Lapusneanul

" Numele lui Costache Negruzzi este legat de nuvela Alexandru La-pusneanul, care ar fi devenit o scriere celebra ca si Hamlet, daca literatura romana ar fi avut in ajutor prestigiul unei limbi universale. Nu se poate inchipui o mai profunda sinteza de gesturi patetice adanci, de cuvinte memorabile, de observatie psihologica si sociologica acuta, de atitudini romantice si intuitie realista ".

George Calinescu

In evolutia literaturii, exista chiar pentru popoarele mici sau mijlocii anumite perioade de glorie, cand, macar prin cateva opere reprezentative, se pot afirma pe plan universal.

Astfel a fost pentru literatura noastra perioada pasoptista, cand cativa dintre tinerii cei mai inteligenti ai Moldovei si Tarii Romanesti studiau la Paris, avand o revista a lor in care publicau, in limba franceza, opere ca: Poezii populare, culese de Vasile Alecsandri (intre care se afla si capodopera Miorita), ori Cantarea Romaniei, de Alecu Russo, careia, printr-un obicei romantic din vremea aceea, Nicolae Balcescu ii atribuie ca autor un batran calugar, manuscrisul fiind gasit in podul unei manastiri. Ca acest subterfugiu nu avea alt scop decat sa atraga atentia cititorilor de limba franceza asupra unei opere romantice de o rara frumusete - fapt confirmat mai tarziu de Nicolae Balcescu, dar si de Alecu Russo, care-si recunoaste paternitatea operei - este, evident, mai interesanta parandu-ni-se ideea de a asocia, prin anonimat, Miorita de Cantarea Romaniei, adica o opera in versuri de alta in proza, una populara de alta culta. Dar sa-l amintim pe acei tineri ai generatiei de glorie: Vasile Alecsandri, Nicolae Balcescu, Alecu Russo, Mihail Kogalniceanu si Ion Ghica; fericit moment ca toti acesti mari barbati politici si culturali ai Romaniei moderne sa fie contemporani, ei infaptuind si revolutia burghezo-democratica si Unirea Principatelor, nefiind mai prejos nici pe plan cultural - glorie care nu poate fi comparata decat, mai tarziu, cu cea a junimistilor, ca-re-i alatura pe: Titu Maiorescu, Mihai Eminescu, Ion Creanga, I. L. Caragiale, Ioan Slavici si altii.

Dar nemaointalnit ni se pare si ecoul pe care-l are nuvela Alexandru Lapusnea-nul, aparuta in 1840, in primul numar al revistei Dacia literara, asupra contemporanilor, precum si faptul ca ea ramane pana astazi cea mai buna specie literara de acest fel.

Iata, deci, fericita imprejurare care face ca prima nuvela romaneasca sa fie si cea mai buna, cunoscuta inca din vremea aceea de un larg public cititor, avizat si capabil sa-i aprecieze valoarea.

intr-un mod dramatic, dinamic si direct, autorul ne infatiseaza cea de-a doua domnie a acestui voievod tiran si impulsiv, care insangereaza tronul Moldovei, prin uciderea a patruzecisapte de

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

boieri.

Nuvela este impartita in patru capitole, facand trecerea intre povestire si roman, fiecare capitol avand in fruntea sa cate un motto semnificativ, ales dintre cuvintele demne de luat in seama, rostite de personajele operei.

In capitolul intai, motto-ul este Daca voi nu ma vreti, eu va vreau si ni se infatiseaza intoarcerea lui Alexandru Lapusneanul in cea de-a doua domnie a sa, cu ajutorul armat de la turci, si intalnirea lui cu un grup de boieri trimisi de Tomsa: Spancioc, Stroici, Veverita si Motoc, care-i spun ca boierii si tara nu-l vor, iar el raspunde cu replica din motto, deci va intra in Moldova fie cu voia, fie fara voia lor.

Vazandu-i hotararea si temandu-se de el, boierii se retrag, ramanand numai Motoc, care, la inceput, incearca sa-l pacaleasca pe Lapusneanul, sugerandu-i sa trimita ostile turcesti inapoi, ca-l vor apara ei, cu slugile si copiii lor, dar Lapusneanul nu se lasa amagit, raspunzandu-i ca el stie cum Lupul isi schimba parul, dar naravul ba! Atunci Motoc il roaga sa-l ierte si sa-l pastreze pe langa el, ceea ce viitorul domnitor accepta, avand sa se foloseasca mai tarziu de el in strangerea birurilor si potolirea maniei multimei.

In capitolul al doilea, motto-ul este Ai sa dai sama, Doamna! si ni se relateaza cum, odata ajuns pe tronul Moldovei, Lapusneanul avea sa se razbune pe boierii tradatori, care-l scosera din prima domnie, desi atunci el se purtase intelegator si bland - ciuntindu-i acum si chinuindu-i pe unii dintre ei, iar celor mai vinovati taindu-le capetele si punandu-le in stalpii portii. Intr-o zi, sotia unui boier ucis ii arata Ruxandrei, doamna lui Lapusneanul, capul sotului ei in stalpul portii, spunandu-i ca voievodul a lasat-o vaduva si pe copii orfani, iar ea va da sama de faptul ca nu-l sfatuieste pe Lapusneanul sa nu-i mai chinuiasca pe boieri.

Intristata de aceasta situatie tragica, Ruxandra il roaga pe sotul sau sa termine cu omorurile, iar acesta ii raspunde ca, de maine, ii va da un leac asupra fricii, iar de poimaine nu va mai omori pe nimeni. (Atentie la timpul verbelor, care-si are semnificatia sa!) Aceste cuvinte erau cu talc, fiindca, a doua zi, adica maine, tiranul avea sa se razbune pe cei mai multi dintre dusmanii sai.

Faptele sunt infatisate in capitolul al treilea, avand ca motto: Capul lui Motoc vrem! Lapusneanul se duce la biserica, la sfanta slujba si, dupa ce se inchina pe la icoane, ii roaga pe boieri sa-l ierte, spunandu-le ca vrea sa se impace cu ei, motiv pentru care-i invita la palat, la masa de pranz. Multi dintre acestia accepta bucurosi, sperand ca vor avea mari avantaje prin intelegerea cu domnitorul. Numai Spancioc si Stroici nu-i cred cuvintele ipocrite si fug in Polonia.

La masa domneasca, dupa ce se incinge cheful, unul dintre boieri vrea sa-i ureze domnitorului sanatate, dar armasul pretinde ca l-a insultat pe stapanul sau si-l loveste cu buzduganul, dupa care striga la ceilalti lefegii sa-i omoare pe boierii prezenti. Astfel cad sub sabia mortii patruzeci si sapte dintre cei mai mari boieri ai Moldovei.

Alexandru Lapusneanul porunceste sa li se taie capetele si sa fie asezate intr-o piramida, pe masa

din sufragerie, iar trupurile sa le fie aruncate peste ziduri, pentru a fi ridicate de slugile de afara si ingropate. Apoi o aduce din apartamentul ei pe doamna Ruxandra, pentru a-i da leacul impotriva fricii; aceasta, la vederea tragicei privelisti, lesina de spaima, iar tiranul spune ca femeia e tot femeie, in loc sa se bucure, ea se sperie. Apoi domnitorul trimite soli sa-i prinda pe fugarii Spancioc si Stroici, dar acestia nu-i mai ajung inainte de a trece granita.

Abia acum se dovedeste cat de diplomat a fost domnitorul cand l-a pastrat pe Motoc pe langa el, punandu-l sa stranga darile. Multimea saraca, adunata la poarta palatului si intrebata de armasi ce vrea, a strigat: "Motoc sa moara! Capul lui Motoc vrem!" Tiranul preda pe lasul boier poporului, cu porunca data armasului sa spuna oamenilor ca astfel rasplateste el pe cei care asupresc norodul, abatand furia multimii de la el asupra dregatorului sau.

In ultimul capitol, vom urmari razbunarea lui Spancioc si Stroici fata de Lapusneanul si are ca motto: De ma voi scula, pre multi am sa popesc si eu.

Batran si bolnav, voievodul se retrage la cetatea Hotinului, unde, simtindu-si sfarsitul aproape, roaga sa fie calugarit, sperand ca, astfel, Dumnezeu ii va ierta pacatele. Apoi, revenindu-si, si vazandu-se in haine de calugar, ii ameninta pe cei din jur, pe sotie si pe fiu, pe episcop ca "De ma voi scula, pre multi am sa popesc si eu"... dar nu mai are timp, fiindca apar Spancioc si Stroici, care o sfatuiesc pe doamna sa-l otraveasca pe tiran, pentru a-si salva fiul. Ea ii cere parerea mitropolitului, care nu-i raspunde direct: omoara-l!, dar in mod indirect ii spune ca acest om a fost crud si tiran, iar el merge sa pregateasca ceremonialul pentru inscaunarea noului domnitor (adica a fiului Ruxandrei). Temandu-se pentru viata ei si a fiului, dezlegata de pacat prin cuvintele viclene ale preotului, doamna Ruxandra accepta celor doi sa-l otraveasca pe Lapusneanul si astfel crudul tiran isi gaseste sfarsitul.

Nuvela lui Costache Negruzzi ne infatiseaza un conflict puternic, cu un sfarsit dramatic, tinandu-ne atentia incordata, pana la finalul actiunii, dupa care ramanem inca pe ganduri pentru a reflecta asupra vietii si destinului acestui domnitor.

In caracterizarea personajelor, autorul se dovedeste obiectiv si direct. Alexandru Lapusneanul este tipul domnitorului feudal, voluntar si tiran, pe cand doamna Ruxandra se prezinta sensibila, delicata si buna, gata sa salveze victimele sotului sau - antiteza dintre cei doi fiind de natura romantica. Motoc se dovedeste viclean, lingusitor, intrigant, dar fricos, pe cand Spancioc si Stroici sunt boieri patrioti, curajosi si demni, cei care implinesc, in final, dreptatea - structurarea antitetica a acestor personaje fiind tot de natura romantica. Mai remarcam ca elemente romantice: dramatismul actiunii, cadrul de desfasurare, costumatia, limbajul de epoca folosit cu maiestrie de autor.

Dintre nuvelele lui Costache Negruzzi mai amintim: Regele Poloniei si Domnitorul Moldovei, Sobieski si romanii, Cantec vechi si altele.

Pe langa incordarea conflictului si modul gradat in care-l trateaza, nuvela Alexandru Lapusneanul poate servi si ca model pentru felul cum sunt abordate momentele subiectului.

Astfel, Expozitiunea ne relateaza despre sosirea lui Lapusneanul in Moldova, respingerea soliei boierilor si afirmarea vointei noului domnitor de a limita puterea acestora. Intriga ne oglindeste

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari

<http://referatenoi.ro>

actiunile intreprinse de Lapusneanul impotriva boierilor si interventia doamnei Ruxandra. Punctul culminant este momentul uciderii celor patruzeci si sapte de boieri si a lui Motoc, iar Deznodamantul are loc odata cu moartea lui Lapusneanul, cand personajul generator de conflicte si crime pierе.

Referindu-se la importanta istorica si literara a acestei nuvele, criticul Paul Constantinescu afirma: "Pentru admirabila lui nuvela istorica, Alexandru Lapusneanul, model neintrecut al genului, Costache Negruzzi e socotit, pe buna dreptate, un romantic: tema, caracterele, canoanele, culoarea de epoca - o fixeaza intre productiile tipice romantismului.